

Ćwiczenia percepcji słuchowej

Dzięki sprawnemu funkcjonowaniu analizatora słuchowego dziecko spostrzega , zapamiętuje i rozpoznaje dźwięki, wśród których znajdują się i dźwięki mowy.

Poziom rozwoju percepcji słuchowej w zasadniczy sposób decyduje o postępach w rozwoju mowy i nauki czytania. Na czynność spostrzegania słuchowego dźwięków mowy składają się czynności: spostrzeganie i odróżnianie od siebie wypowiedzianych oraz zjawisk prozodycznych (miejsce akcentu intonacji zdania , tempa mowy).

Zaburzenia percepcji słuchowej uwidaczniają się gdy dziecko ma problemy:

- w wyodrębnianiu dźwięków ze struktur złożonych (głosek i sylab ze słów, słów ze zdań), są przyczyną nieporozumienia poleceń lub treści opowiadań oraz niepowodzeń w początkowej nauce czytania ,
- w różnicowaniu dźwięków mowy, może powodować to nieprawidłowe wybrzmiewanie, utrzymywanie się agramatyzmów i błędów w czytaniu ,
- w scalaniu dźwięków w złożone struktury, (występuje w czytaniu),
- w zapamiętywaniu słów, form językowych, wierszyków piosenek ,
- w koncentracji uwagi na bodźcach słuchowych.

•

Proponowane ćwiczenia percepcji słuchowej

- Zabawy w wykonywanie poleceń.
- Rozpoznawanie osób na podstawie barwy ich głosu.
- Rozpoznawanie różnych instrumentów lub innych dźwięków z życia.
- Rozpoznawanie struktur rytmicznych i ich odtwarzanie.
- Wyodrębnianie słów na początku, w środku i na końcu zdania.
- Tworzenie wyrazów zaczynających się określoną sylabą lub literą.

- Segregowanie obrazków wg pierwszej głoski.
- Naśladowanie, powtarzanie tekstu wypowiedzianego przez inną osobę.
- Powtarzanie coraz większej ilości słów wypowiedzianych przez inną osobę.

Ćwiczenia słuchu fonematycznego

Słuch fonemowy jest to zdolność rozróżniania fonemów, czyli dźwięków mowy ludzkiej.

Należy pamiętać, że dziecko z zaburzonym słuchem fonematycznym dobrze słyszy słowa, lecz nie potrafi różnicować pojedynczych dźwięków lub złożyć ich w całość. Dziecko musi z potoku słyszanej mowy wyodrębnić wyrazy, w nich sylaby, w sylabach- głoski. Aby zrozumieć sens tekstu musi uchwycić kolejność głosek w wyrazie i umieć je zróżnicować. Zaburzenia słuchu fonematycznego utrudniają rozumienie mowy, są przyczyną wadliwej wymowy fonemów, co uwidacznia się w czytaniu i pisaniu.

Przy niedokształceniu słuchu fonemowego dziecko może:

- nie rozróżniać głosek dźwięcznych i bezdźwięcznych, ustnych i nosowych, zamieniać syczące na szumiące (s - sz,
- mieć problemy ze zrozumieniem poleceń słownych,
- zniekształcać wyrazy pisząc z pamięci lub ze słuchu,
- spotkać się z trudnościami podczas czytania całych wyrazów, a następnie zdań mieć problemy z nauką wierszy czy języka obcego.

Przykładowe ćwiczenia

- Wyróżnianie wyrazów w zdaniu.
- Wyróżnianie sylab w wyrazie, najlepiej za pomocą klaskania (jedna sylaba- jedno klaśnięcie), oprócz tego można bawić się w kończenie wyrazów, podajemy pierwszą sylabę, np. ko-, a dziecko dodaje - ło (koło).
- Wyróżnianie głosek w wyrazach- najpierw na początku wyrazu, potem na końcu i w środku. Można użyć do tego obrazków, spośród, których dziecko wyszuka obrazki zaczynające się lub kończące na daną głoskę.
- Wymyślanie rymujących się wyrazów (czytanie, pisanie, szukanie obrazków itd.).

- Układanie kilku wyrazów w kolejności od najkrótszego do najdłuższego (a, po, las, okno, lalka).
- Rysowanie przedmiotów zaczynających się (kończących, lub mających w środku) na daną głoskę.
- Słuchanie (starsze dzieci mogą same przeczytać) wierszy, w których występuje jak najwięcej dźwięków do naśladowania. Można wykorzystać następujące utwory: Lokomotywa, Ptasie radio, Kotek.
- Dobieranie w pary wyrazów, które różnią się tylko jedną głoską (koza- kosa, mama- dama, tata- data, pije- bije, Ala- Ola).
- Podnoszenie reki kiedy słyszymy "syk", a nie podnoszenie, kiedy słyszymy "szum" (sok, puszka, szachy, postój, proszek, ser).
- Rozpoznawanie głosów zwierząt zarejestrowanych na taśmie magnetofonowej. Najpierw będą to głosy zwierząt najbardziej znanych: psa, kota, krowy, kury, koguta, kaczki, gęsi, konia, kurcząt, świni, żaby, gołębia; potem głosy zwierząt, z którymi dzieci stykają się rzadziej, np.: kozy, osła, lwa, mewy, wrony, wróbla, bociana itp.
- Chłopców sprawdzić możemy przy rozpoznawaniu odgłosów charakterystycznych dla pojazdów: samochodu, traktora, pociągu, motocykla, tramwaju, wozu straży pożarnej, karetki pogotowia, statku, roweru, wrotka, deskorolki, itp.
- Dość trudnym, wymagającym dużego skupienia, jest zadanie odgadnięcia odgłosów docierających zza przysłony (parawanu), albo sąsiedniego pomieszczenia. Może to być np.: odgłos przelewania wody, rozdierania papieru, telefonu, przesuwania krzesła, upadku piłki, gwizdu czajnika, brzęku kluczy, itd.
- Udzielanie przez dzieci odpowiedzi na pytanie: co słyszysz? Dziecko z zamkniętymi oczami wsłuchuje się w ciszę - żadne dźwięki nie są wytwarzane celowo. Po krótkim czasie wsłuchiwanie się określają, co słyszy: stukot butów o bruk, skrzypnięcie drzwi, szczekanie psa, odgłos samochodów, ptaków, rozmowy ludzi itp.
- Słuchowa analiza podanego rytmu i ruchowe jego odtwarzanie poprzez wykłaskiwanie, wystukiwanie, wytupywanie.
- Graficzne odtwarzanie wysłuchanego rytmu (rysowanie kropek lub linii). - odtwarzanie rytmicznych układów przestrzennych - na podstawie układu np. klocków, dziecko wystukuje lub wykłaskuje rytm.
- Rytmiczne wypowiadanie treści krótkich wierszy (z wykłaskiwaniem).
- Zabawa "Kto to?" - rozkładamy zestaw obrazków (figurek) zwierząt - kot, pies, kura, krowa, koza, kogut, świnka, koń itp. Dziecko nazywa zwierzęta (ustalenie, że dziecko je rozpoznaje). Następnie mówimy wyraz sylabami, a dziecko dokonuje syntezy i wypowiada cały wyraz wskazując zwierzętko (po kilku razach następuje zmiana ról)..
- Rozpoznawanie obrazków zaczynających się od tej samej sylaby.

- Rozpoznawanie obrazków kończących się tą samą sylabą.
- Sztafeta sylabowa - tworzenie wyrazów rozpoczynających się od tej samej sylaby - mama, makaron, marzenia, makrela itp. lub kończących się tą samą sylabą np. pizama, rama, mama, tama itp.
- Łańcuch sylabowy - rozpoczynamy zabawę wypowiadając dwusylabowy wyraz, dziecko powtarza wyraz idzieli go na sylaby. Druga sylaba staje się początkiem nowego wyrazu powstałego np: wa - ta (wata), ta - ma (tama), ma - ki (maki), ki - je (kije), je - my (jemy), my - dło (mydło) itak aż do wyczerpania pomysłów.
- Analiza z podskokami - podajemy dziecku wyraz, a jego zadaniem jest podzielić go na sylaby, ale po wymówieniu każdej z nich musi podskoczyć np. balony- ba(podskok) - lo(podskok) - ny(podskok).

Inne zabawy i ćwiczenia rozwijające słuch i uwagę słuchową dziecka

1. Reagowanie na dźwięki.

Obserwuj dziecko w sytuacji, kiedy w jego otoczeniu odtwarzane są dźwięki (dzwonek telefonu, odkurzacz, pukanie do drzwi, odkręcanie wody, tykanie zegara, ...). Czy dziecko odwraca głowę w kierunku źródła dźwięku? Jeśli jest nieuważne, zwróć uwagę dziecka na dźwięk. Powiedz np.: „Słyszę tykanie zegara, słyszę ...”. Jeśli nie reaguje, sprawdź słuch dziecka.

2. Zabawa: „Co słyszą moje uszy?”

Porównywanie wrażeń słuchowych z zasłoniętymi i odsłoniętymi uszami. Porozmawiaj z dzieckiem o znaczeniu słuchu. Zastanówcie się razem, dlaczego uszy są ważne, co im zawdzięczamy.

3. Zabawa „Rozpoznaj dźwięk”

Zabawy z przedmiotami codziennego użytku wydającymi dźwięki np. klucze, monety, sztucce, gazeta, czajnik, pudełko z kaszą, butelka z wodą, itp. Mama, tata prezentuje dźwięki przedmiotów i po prezentacji można rozpocząć zabawę w rozpoznawanie. Dziecko nie może widzieć podczas odgadywania przedmiotów.

Zagadki z instrumentami – cymbałki, bębenek, grzechotka, itp. Dziecko odwraca się i słucha dźwięku instrumentu. Odgaduje i sprawdza. Jeśli nie pamięta nazwy może wskazać gestem instrument.

Zabawa w odgadywanie i identyfikowanie różnych głosów zwierząt oraz dźwięków otoczenia. Mama lub tata włącza nagranie i pokazuje planszę z różnymi obrazkami (np. z wykorzystaniem multimedialnego programu edukacyjnego „Zwierzaki”, Wydawnictwo Seventh Sea). Należy określić nazwę zwierzęcia lub przedmiotu oraz wskazać właściwy obrazek.

4. Różnicowanie dźwięków

Możemy wykorzystać w tej zabawie przedmioty np. pokrywkę od garnka, blachę do pieczenia ciasta, drewniany tłuczek, (...) lub instrumenty np. cymbałki, ksylofon, pianino, gitarę, skrzypce, (...). Dziecko odgaduje prezentowany dźwięk. Jaki dźwięk słyszysz?

Czy to był dźwięk głośny – czy dźwięk cichy?

Czy było dużo dźwięków – czy mało dźwięków?

Czy słyszysz dźwięk długi – czy dźwięk krótki?

Czy to był dźwięk wysoki („cienki”) – czy dźwięk niski („gruby”)?

Przed rozpoczęciem zabawy prezentujemy w/w dźwięki i wyjaśniamy pojęcia: głośny – cichy, długi – krótki, (...)

5. Odtwarzanie rytmów granych na bębnie

np.:

głośny, cichy, cichy - głośny, cichy, cichy, (...),

cichy, głośny, głośny - cichy, głośny, głośny, (...),

cichy, cichy, głośny, głośny - cichy, cichy, głośny, głośny, (...).

6. Lokalizacja dźwięku

zabawa: „Szukamy dźwięku” – dziecko szuka ukrytego przedmiotu, który wydaje dźwięk (np. budzik, telefon, ...).

7. Identyfikacja dźwięku

zabawa: „Rozpoznajemy odgłosy” – z klatki schodowej, podwórka, drugiego pokoju, np. słyszę jadący samochód, gra telewizor, w kuchni włączony jest czajnik, w łazience szumi woda, itp.

8. Uważne słuchanie

zabawa: „Ile dźwięków słyszysz?”. Policzyć uderzenia w bębenek, stuknięcia o blat stołu. Dziecko zamyka oczy i liczy dźwięki wystukiwane przez mamę, tatę.

rozpoznawanie znanych piosenek, znanych melodii. Włączamy znaną melodię lub nucimy. Dziecko odgaduje tytuł lub słowa piosenki.

9. Rozpoznajemy głos ludzkiej mowy

dziecko z zamkniętymi oczami odgaduje, czyj głos słyszy:

„Kto mnie woła?” - dziecko nie widzi osób, które je wołają. Można utrudnić zgadywanie i zmieniać barwę i natężenie głosu, np. tata woła córeczkę „cienkim” głosem, itp.

„Rozpoznawanie głosów: kobiety, mężczyzny, dziecka” - dziecko zamyka oczy i słucha nagranych głosów. Czy to był głos pani, pana, czy dziecka?

10. Uważne słuchanie i rozumienie mowy

powtarzanie słów przy dźwiękach zakłócających: przy otwartym oknie z odgłosami otoczenia, przy muzyce, przy nagranej rozmowie, w ciszy. W trakcie zabawy dziecko zamyka oczy, a mama lub tata wypowiada słowa, które dziecko powtarza. Pytamy dziecko, w jakiej sytuacji rozumienie słów było najłatwiejsze.

Zabawa „Głuchy telefon” – powtórz następnej osobie usłyszany szept. Uczestnicy zabawy siedzą w kręgu. Osoba, która rozpoczyna zabawę mówi wymyślone słowo lub zdanie do lewego ucha siedzącej obok osoby – ostatnia osoba wypowiada na głos „przekazywane” słowo. Następnie „runka” przebiega w stronę prawego ucha każdej osoby.

11. Wyróżnianie melodii mówienia

Kiedy słyszysz zdania pytające? Kiedy słyszysz zdania rozkazujące? Prezentujemy zdania: „Czy lubisz lody?”, „Zatrzymaj się!”.

12. Rozpoznawanie natężenia głosu: szeptu, głośnego mówienia, naturalnego mówienia (natężenie umiarkowane).

Prezentujemy:

szept np. „Lubię spokój w naszym domu.”

głośne mówienie np. „Chodźmy na spacer!”

naturalne (umiarkowane natężenie głosu) np. „Widzę otwarte okno”.

Dziecko słucha i określa, czy słyszało np. szept, (...).

13. Wspólne układanie i nauka rymowanek

uzupełnianie słów w znanych rymowankach, np. lata osa koło, śnieżek prósz marzną Można również wesoło układać rymowanki o członkach rodziny, a następnie uczyć się ich wraz z dzieckiem na pamięć.

14. Ćwiczenie pamięci słuchowej

rodzic prezentuje dziecku ciąg cyfr, wyrazów (np. owoców), zadaniem dziecka jest zapamiętać te elementy i odtworzyć w kolejności podanej przez rodzica (na początek trzy, cztery elementy, stopniowo coraz więcej).

15. Wspólna nauka piosenek, wierszyków, tekstów

można przygotować krótki teatrzyk, występ dla pozostałych członków rodziny. Występ przed babcią i dziadkiem i wypowiedzenie z pamięci wierszyka, układanie rymowanek, wyszukiwanie w otoczeniu wyrazów zaczynających się na literkę „p” – nauka może być świetną zabawą!

16. Wspólne czytanie

Miłego wspólnego spędzania czasu:)

Logopedki

Beata Rumińska-Ćwik

Dorota Wróbel